



MILAN NOVÁK  
MUŽ  
NA KONCI  
CESTY

TRITON



TRITON  
Praha / Kroměříž



MILAN NOVÁK

*Muž na konci cesty*



MILAN NOVÁK

# *Muž na konci cesty*

Milan Novák

**Muž na konci cesty**

Tato kniha ani žádná její část nesmí být kopírována, rozmnožována ani jinak šířena bez písemného souhlasu vydavatele.

Copyright © Milan Novák, 2007

© TRITON, 2007

Cover © Dagmar Krásná, 2007

ISBN 978-80-7254-974-0

*I řekl Hospodin Bůh:  
„Teď je člověk jako jeden z nás, zná dobré i zlé.  
Nepřipustím, aby vztáhl ruku po stromu života,  
jedl a byl živ navěky.“*

(GENESIS 3, 22)





# 1

*Jestli, Jeruzaléme, na tebe zapomenu,  
ať mi má pravice sloužit zapomene.  
Ať mi jazyk přilne k patru, nebudu-li si tě připomínat,  
nebudu-li Jeruzalém považovat  
za svou svrchovanou radost.*

(ŽALM 137, 5-6)

V hlavě měl naprostý chaos. Vůbec se nemohl zorientovat, co se děje. Namáhal mozek ze všech sil, ale marně. Jako by ho měl úplně zamrzlý. Zůstával jediný naléhavý pocit. Jde o všechno. Chtěl reflexivně udělat to, na co byl odjakživa trénován. Znamé pravidlo říkalo: Jakmile ztratíš přehled, vytáhni stroj do výšky. Nad nepřítele, nad mraky, prostě nahoru. Jednou rukou dát plný plyn a druhou přitáhnout knipl až na doraz k sobě. Dílo zlomku sekundy.

Jenže nemohl nahmatat žádnou plynovou páku. Na obvyklém místě nebylo nic. Zjistil, že ani nedrží knipl. Mozek konečně trošku zabral a začal správně signalizovat poruchu. Nemůže vůbec pohnout pravou rukou.

Proč mu to myslí tak strašně pomalu!

Zbývá jediná věc. Katapultáž. Zdálo se mu, že slyší bzučák a vidí blikat nápis: EJECT! EJECT! Sáhl si levou rukou hluboko mezi nohy, ale ta páka poslední záchrany tam nebyla. Nahmatal jen nějakou hadičku. Začal za ni zuřivě tahat.

Ucítil, jak ho nějaké cizí ruce tlačí zpátky. Slyšel hlasy, ale nerozuměl slovům. Zoufale se snažil soustředit. Jen málo z nich se mu nakonec podařilo zachytit: ... „neklidný“, ... „močová cévka“ ... Pak mu někdo něco přivázal na levou ruku, takže s ní mohl hýbat jen velmi omezeně. Pravá zůstala nehybná. Otevřel oči a viděl bílou plochu. Ještě není nad mraky! Nepřítel ale nikde. Znovu se vzepjal k pokusu ovládnout stroj a strmě stoupat, jak to kdysi sám učil mladé kluky. Ale nešlo to.

Nejasně vnímal pohyb nějaké postavy. To je blbost! Je přeci v jednomístném kokpitu! Pak ho cosi píchlo do zadku a za chvíli se dostavil pocit úlevného klidu. Myšlenky se zmátly úplně, ale přestalo mu to vadit. Rezignoval na jakoukoli snahu po záchraně. Tenhle pocit ve chvíli smrtelného ohrožení už zažil. Člověk je na okamžik jakoby paralyzován a smířen s osudem. Ta vteřina se zdá nekonečně dlouhá, ale pak přijde adrenalin a boj o život. Místo toho usnul.

# 2

*Chci nasadit svou kůži, dát svůj život v sázku.*

(JÓB 13, 14)

Květnová mobilizace ho zastihla jako čerstvě vyřazeného poručíka.

Rázem skončily vycházky a dovolené. Spali oblečení a ve dne skoro nepřetržitě cvičili. Souhra letky při vzdušném boji. Průzkum a komunikace. Když nelétali, sedělo se nad mapami. Obranné sektory, pravděpodobné směry a způsoby útoku Luftwaffe. Předpokládali, že hlavním cílem bombardování bude Praha, aby Němci demonstrovali svou sílu a zlomili vůli k odporu. Štuky se naopak vrhnou na letiště, aby ochromily každou možnost obrany vzdušného prostoru.

Budou mít dost sil, aby se ubránili? To si nikdo netroufal říci. Věděli jen, že udělají, co bude v jejich silách a zcela jistě se nenechají nachytat na zemi. Letadla na zemi nejsou k ničemu. Když dojde na lámání chleba, počítají se jen ta, která jsou ve vzduchu.

Mobilizace byla ukázková, všechno klapalo jako na drátkách. Odhodlání nechybělo. Hitlera to zarazilo a velmoci se vyděsily. Jen aby se zas nemuselo válčit. Z toho měly strach, který paralyzoval rozum. Západní veřejnost překypovala naivním pacifismem. Hitler nebyl ještě zcela připraven. Anglie a Francie nebyly připraveny vůbec. To tenkrát nebylo nějak z české kotliny vidět. Odtud vypadali jako všemocní giganti. S jejich plnou pomocí se počítalo jako s hotovou záležitostí. Je tu přeci Versailleská smlouva. O Rapallu a Locarnu se tisk ani politici sršící sebe-důvěrou nezmiňovali.

Bylo po mobilizaci a přišlo horké léto 1938. Jednalo se dál. Dostal pár dnů dovolené a zajel za otcem do Prahy.

„Tati, jak myslíš, že tohle může dopadnout?“ zeptal se s neskrývanou úzkostí v hlase.

„Špatně, hochu,“ odpověděl mu.

„Myslíš, že se neubráníme?“

„Ne. Bude to mnohem horší. My se o to ani nepokusíme.“

Otcova slova ho šokovala. Jak si něco takového může myslet! Teď, krátce po takové ukázce síly a odhodlání! Armáda fungovala, země fungovala, horečně se dokončovaly pevnosti. Nač by to všechno bylo?

Otec pozoroval syna a bylo mu ho líto. Tak mladý a ochotný jít do toho po hlavě. Chrlí na něj všechny argumenty. Operuje počty, výzbrojí, pevnostmi, morálkou vojáků. Rozčilením nevydrží sedět a přechází po pokoji sem a tam. Uniforma mu opravdu sluší. Jenže to je málo. Velmi málo. Nebude to stačit.

„Nechci ti brát iluze, synu. Možná máš pravdu. Ale vidíš jen jednu stránku věci. Tu technickou. Ostatně jsi voják a asi se na to musíš takhle dívat. Jenže obrana země není zdaleka jen vojenský problém.“

„A jaký ještě, prosím tě?“

„Slyšel jsi někdy jméno von Clausewitz? To byl Průšák, který napsal, že válka je jen pokračování politiky jinými prostředky. To je absolutně přesné. Válka je především věc civilistů. K úspěchu ve válce potřebuješ spolehlivé spojence, zdroje, odolné zázemí a v čele země státníky místo politikářů. Pokud tohle nemáš, sebelepší armáda s celou svou technikou ti není nic platná. Řekni mi, žaku Weile, proč skončila první světová válka?“

Připadlo mu to jako nesmyslná otázka. „No, přeci protože rakouská a německá armáda prohrála!“

„Chyba lávky. Obě země se zhroutily zevnitř. Hlad. Rozklad zázemí. Vyčerpání zdrojů. Bojeschopná armáda zkrátka nestačí. Bojeschopná musí být celá země jako taková. A po válce? Bída, hospodářská krize, fašismus a hrozba komunismu. Nacionální frustrace a ekonomické inferno výmarské republiky. Zrůda je tu a utěšeně roste. Všichni z ní mají bolení hlavy a plné kalhoty.“

„Beneš ale říká, že Británie a Francie nás v tom nenechá,“ řekl nakonec.

„Beneš, Beneš, Beneš...“

Nemýlil se, když zaslechl v otcově hlase tón despektu?

„Když budou muset, tak nechají. Košile bližší než kabát. Zvláště když je to cizí kabát. Udělají všechno možné, aby nemuseli do války. Stačila jim ta poslední. Rány se ještě nezahojily. Zaslepení pacifisté mají plná

ústa versailleských garancí. Bláznovství vítězů bývá živnou půdou dalších válek. Protože vítězové zapomínají, ale poražení si pamatují velmi dobře. Britové a Francouzi teď navíc nevědí, jestli se mají víc bát Hitlera nebo Stalina. Jeden za osmnáct a druhý za dvacet bez dvou. Scylla a Charýbda. My jsme příliš malý a vzdálený *casus belli*. Nepůjdou do toho. Britové nemají ani čím. Francouzi si myslí, že se schovají za své pevnosti. Právě u nich jsme se nakazili touhle scestnou myšlenkou. Příští válka bude všechno možné, jen ne zákopová a pevnostní. Ty jako letec to musíš přece vědět nejlíp.“

Tady má táta určitě pravdu, říkal si. Tohle mu dělalo skutečnou starost, i když se snažil moc si to nepřipouštět. Ale on, který viděl svět jako trojrozměrný, se nemohl zbavit pochybností, zda pevnůstky, které vídal jako krabičky od sirek, mají nějaký význam. Oni k nim nevrtnou po zemi. Oni je převálcují ze vzduchu.

„A co prezident?“ zeptal se.

„Já nevím, Roberte. Podle mě mu něco chybí. Nechci mu křivdit, ale nepůsobí na mě jako vůdce. Masaryk by před bojem ani vteřinu neváhal. Věděl by, že co musí být, to musí být. Každá normální země se tak zachová. Nemá na vybranou. Kdo chce mít stát, musí umět dát všem, včetně vlastních občanů, najevo, že je schopen ho hájit. Kdybychom nemohli nebo snad nechtěli, pak jsme neměli rozbít Rakousko. Masaryk to věděl. Kdežto Beneš na mě dělá dojem, že si neví rady s ničím, co se nedá vyhandlovat někde potajmu v zákulisí.“

„Je tu ale ještě vláda, parlament a skoro patnáct milionů lidí,“ namítl. „Přece se tak snadno nedají.“

„Uvažoval jsi někdy o tom, že jsme vlastně taková zmenšenina Rakouska-Uherska? O republiku doopravdy stojí jen Češi. Přepočítej si to. Sotva sedm milionů lidí. Vlastně menšina. Jakmile se tahle země dostane pod tlak, rozpadne se stejně hladce jako staré Rakousko.“

„Tati, ty jsi hrozný pesimista!“

„Ne, ne, chlapče. Jenom realista.“

Matka se k hovoru nepřipojila. Nikdy toho moc nenamluvila a tohle nebylo její téma. Poslouchala je většinou z kuchyně. Uvařila jim už třetí kávu a vysypala druhý popelník.

„Moc kouříte, chlapi. Za chvíli bude po vás i bez války.“

Máma uvažovala vždycky prakticky. Na spekulace si nepotrpěla. Přesto si neodpustil otázku: „A co ty na to, mamí?“

„Táta má asi pravdu. Bohužel,“ povzdechla si. „Co tu nejsi, mluví o tom každý den. Chodí k nám teď hodně lidí. Hlavně utečenci z Německa. Intelektuálové. Většinou Židé. Mají kontakty a přehled. Nekoukají na svět z žabí perspektivy, jako my tady. Všichni to vidí černě. Prý přijde katastrofa, jakou svět ještě neviděl. Apokalypsa. Šo'a.“

Oba se na matku podívali trochu překvapeně. Většinou se do takových diskusí nezapojovala.

Navíc porušila nevyřčené rodinné tabu, pomyslel si. Rodiče se nikdy nehlásili ke svému původu. K tomu patřilo neužívat jidiš nebo hebrejských výrazů. Tak to zavedl dědeček, který opustil judaismus a dal se pokřtít. Těch slov už po pradědečkovi, který s dědou do smrti nepromluvil, stejně znali jen několik.

Dědeček to myslel dobře. Chtěl, aby jejich život byl bezpečnější a snetitelnější. Myslel, že se ztratí v davu a nikdo na ně nebude ukazovat prstem. Už žádné pogromy.

Od utečenců z Německa teď věděli, jak se děda mýlil. Být Židem je věčný a nezměnitelný úděl. On sám se to nedozvěděl od rodičů. Ze vzteku to na něj poprvé vykřikl spolužák.

Smradlavý Židáku.

Bylo mu osm a vůbec nevěděl, co to je. Otec i dědeček byli na ten rozhovor připraveni. Věděli, že je to jen otázka času. Tenkrát fascinovaně naslouchal historii svého rodu. První známý příslušník uprchl z Porýní v roce 1590. Geršom ha-Levi ben Ja'akov. Syn Jákobův, z rodu Lévi, přeložili mu. Pražské ghetto. Třikrát vyhnáni dál na východ a třikrát se vrátili.

Emancipace. Asimilace. Ta slova tehdy neznal. Dali mu přečíst nějaké knihy. Později začal hledat v knihovnách sám. Našel i ty, které mu ke čtení nedali. Třetí cesta. Ani ghetto, ani asimilace, ale sionismus. *Alija*. Návrat do Palestiny, do *Erec Jisra'el*, k Siónu. Vrátili se tam už dvakrát. To věděl z dějepisu a ze Starého zákona. Proč ne tedy potřetí, ptal se jakýsi Theodor Herzl.

Tenkrát netušil, jak nečekaně se mohou dětské vzpomínky vynořit v pravou chvíli a změnit člověku život.

Šo'a, konečný a strašlivý důkaz dědečkova omylu, měla teprve přijít. Až po válce se dozví, že otec s matkou skončili v osvětimských pecích, zatímco on sestřeloval pachatele z oblohy.



# 3

*Budeš-li v čas soužení liknavý,  
budeš se svou silou v úzkých.  
Vysvobod' ty, kdo jsou vlečeni na smrt,  
což se neujmeš těch, kdo se potácejí na popravu?  
Řekneš-li: „My jsme to nevěděli,“  
což ten, který zpytuje nitro, tomu nerozumí?  
Ten, který chrání tvůj život, to neví?  
On odplatí člověku podle jeho činů.*

(PŘÍSLOVÍ 24, 10-12)

Dusný srpen a září 1938. Ve vzduchu bylo cítit napětí a úzkost. Emisaři putovali sem a tam. Noviny a éter plnilo jen několik jmen: Hitler, Henlein, Chamberlain, Beneš, Daladier, lord Runciman, lord Halifax. Také Bad Godesberg, Berchtesgaden a nakonec jméno nejosudovější: Mnichov.

V Anglii se na veřejnosti stále více objevuje jméno Winstona Churchilla. Donedávna ho považovali za odbytou veličinu. Politickou mrtvolu.

Teď je ho všude plno. V rádiu, v tisku, v parlamentu. Burcuje proti appeasementu. Je ho dobře slyšet i v Americe, která pozorní.

„Byla by to urážka civilizace a celého světa. Každá země by se pak tázala sama sebe: Kdo přijde na řadu příště?“ říká poslancům ve Westminsteru. Kolem něj je jen malá skupinka těch, kteří si vidí dál než na špičku nosu. Ostatní ho nazývají válečným štváčem.

Nová mobilizace. Tentokrát je to mnohem horší než v květnu. Každý tuší, že jde o všechno. Armáda v plných počtech je na nejvyšším stupni bojové pohotovosti. Vojáci si v dalekohledech a přes mířidla svých zbraní prohlížejí nástupní prostory protivníka. Piloti se nevzdalují od svých strojů dál než na pár kroků. Mechanici udržují motory zahřáté.

V noci z 29. na 30. září nikdo z pilotů nespál. Jakmile se rozední, půjdou určitě do vzduchu.

Drtivá rána přišla jako blesk z čistého nebe. Nejdřív té zprávě nevě-

řili. Mnozí se nestyděli plakat. Byl otřesen, ale ne překvapen. Strašlivé rozhodování a nikde žádný státník. Boj přinese katastrofu hned. Kapitulace bude tragickou investicí do budoucnosti. Celé generace ji pone- sou jako břemeno a stigma.

Ústup a demobilizace. Wehrmacht zabírá pohraničí. Beneš abdikuje a odlétá jako soukromník do exilu.

Aspoň že tak, pomyslel si.

Chamberlain oznamuje světu, že zachránil mír pro naši dobu a ani sám tomu nevěří. „Všechno bude pryč během tří měsíců,“ říká soukromě Halifaxovi. Ještě že ho v téhle zemi nikdo neslyší. V zemi obětované kvůli třem měsícům. I když se nakonec ty tři měsíce protáhnou na jedenáct.

Velká Francie, hlavní garant versailleského uspořádání, klesla ještě hlouběji a zařadila se na seznam obětí, které jen trpně čekají, kdy přijdou na řadu. Jiná budoucnost než nůž berlínského řezníka pro ni už neexistuje. Jen o tom zatím neví, a tak se raduje. Daladier, kynoucí roz- jásaným davům, utrousí ke svému poradci: „*Imbéciles!* Kdyby věděli, čemu aplaudují!“

Západní demokracie minuly další z milníků lemuujících cestu ke zkáze. V Anglii podává na protest demisi Duff Cooper, první lord Admirality. Loučí se slovy: „Anglie měla na vybranou ztratit mír či ztratit čest. Ztra- tila čest, ale mír nezachránila.“

To je ovšem jiná rezignace než ta Benešova.

Sledoval teď pečlivě všechny zprávy. Churchill mluví v parlamentu: „Pro tuto chvíli byla vyslovena nad západními demokraciemi strašná slova: Zvážen jsi a shledán lehkým. Nemyslete si, že je to konec. To je teprve počátek účtování. To je teprve první doušek poháru hořkosti.“

U jednotky nemá co na práci. Chodí s kamarády do hospody a pořád se k tomu vracejí. Čím víc vypijí, tím větší nesmysly plácají. Každý se bojí mluvit o tom, co bude dál. Všichni cítí, že Mnichov nic nevyřešil. Okleš- těná republika je parodií na stát. Takhle nemůže existovat dlouho.

První to vyslovil kamarád Honza: „Bude válka.“ Napil se piva a dodal: „Nevím, jak kdo, ale já tu na ni čekat nebudu. Půjdu jí naproti.“

„Neblázni, kam?“

„Za hranice, kam jinam? Třeba i s letadlem.“

„Jsi cvok,“ pustili se do něho. „Odtud doletíš nejdál do Polska. Víš,

jak nás milujou. Však si taky urvali svou libru masa. Zavřou tě, až zčernáš, nebo tě vrátí jako zběha.“

„Tak cizinecká legie.“

„Jo, a zůstaneš léta viset v Africe. Budeš tam sloužit Frantíkům, co nás prodali. Tím pomůžеш republice jak, prosím tě?“ řekl mu tehdy.

Honza upadl do trudnomyslnosti a neřekl už ani slovo. Odletí za úsvitu patnáctého března 1939, v mlze a sněžení, těsně předtím, než by musel svou stíhačku předat nějakému nadutému Němčourovi.

Spousta volného času nevedla k ničemu dobrému. Nakonec je začali posílat na dovolené. Sama generalita neměla jasno, k čemu bude ještě potřebovat nějaké letectvo.

Tu podivnou druhou republiku prožíval z větší části doma. Žasnul nad tou bleskovou proměnou. Ukázalo se, kdo je kdo a nebyla to pěkná odhalení. Tě zloby, nenávisti a špíny, co se vyvalilo! Tohle nemohlo vzniknout ze dne na den. Někde to tu pod povrchem muselo být už dávno. Štvanice na demokraty, humanisty, masarykovce, benešovce. Jako symbol jim posloužil Karel Čapek. Umřel na Vánoce.

Pak přišlo to, co muselo. Za všechno můžou Židi. Civilizovaný nátěr Masarykova Československa odprýskl hned v prvních dnech po Mnichovu a vyhřezl hnus primitivního antisemitismu. Vůbec přitom nešlo o žádné extremisty či patologické jedince. Ctihodné komory českých lékařů, právníků a techniků vydaly necelé dva týdny po Mnichovu provolání k ministrově vnitra se žádostí, „aby pro budoucnost vůbec nebylo přípustno v zájmu nejdůležitějších statků národa, aby povolání lékařská, právnická a technická byla vykonávána Židy“. Kde se to najednou vzalo? Nikde se to nevzalo. Bylo to v lidech přítomno odjakživa. Zkrátka, kdo potřebuje někoho nenávidět, Židé jsou vždycky po ruce. Univerzální viníci.

Otec se nemýlil. Republika měla opravdu velice různé obyvatele. A nejen v národním smyslu. Kde byli ti, o nichž se ještě před pár týdny zdálo, že chtějí bránit republiku proti Třetí říši jako jeden muž? Teď o sobě nedávali vědět. Když četl noviny, zdálo se mu, že někteří se Hitlera nemůžou dočkat. Na Hrad si posadili bezmocného starce, který už byl napůl mimo tento svět. Co od něj čekají? Že jim dá volnou ruku, a když všechno půjde špatně, svedou to na něj? To nevěděl. Tak daleko neviděl ani jeho otec.

Chtělo se mu zvracet. Někde četl, že nauzea je podle existencialistů základním životním pocitem. A beznaděj, dodával si k tomu. Republika promeškala dobrou příležitost obhájit a potvrdit rok 1918. Dokázat, že její vznik nebyl omylem dějin či výsledkem pouhé bizarní shody vnějších okolností.

Neobstáli jsme, honilo se mu hlavou, kudy chodil. Neobstáli, neobstáli, odpovídala mu ozvěna. Domníval se, že je konec světa. Naštěstí pro své duševní zdraví netušil, kolikrát ještě neobstojíme. Že se z toho stane zvyk a chronický stav.

# 4

*Hospodine, veď spor s těmi, kdo vedou spor se mnou,  
bojuj proti těm, kdo boj proti mně vedou.  
Chop se pavězy a štítu,  
na pomoc mi povstaň,  
rozmáchni se kopím a sekerou,  
proti těm, kdo mě pronásledují,  
a řekni mi: „Jsem tvoje spása.“  
Ať se hanbí, ať se stydí ti, kdo o život mi ukládají.  
Ať táhnou zpět, ať se zardí ti, kdo zlo mi strojí.  
Ať jsou jak plevy hnané větrem,  
až na ně udeří anděl Hospodinův,  
ať je jejich cesta ztemnělá a kluzká,  
až je Hospodinův anděl bude stíhat.  
Bez důvodu mi síť nastražili,  
bez důvodu na mne vykopali jámu.  
Ať na něj přikvačí znenadáni zkáza,  
do sítě, již nastražil, ať sám se chytí,  
do zkázy ať padne.*

(ŽALM 35, 1-8)

Patnáctý březen ho zastihl doma v posteli. Nebylo ani pomyšlení, aby se dostal na dvě stě kilometrů vzdálené letiště a něco podnikl.

Svým způsobem byla ta událost úlevou. Konec předstírání a stínohry. Situace se vyjasnila. Z armády ho propustili a tím skončily všechny závazky, které k ní měl.

Honza měl tehdy pravdu. Hitler se sám od sebe nezastaví. Válka je nevyhnutelná. Je lepší jí vyjít vstříc, dokud je čas. Věděl, že by nebyl schopen být loajálním občanem Protektorátu Čechy a Morava. Něco by určitě provedl a doplatil by na to, aniž by něčemu doopravdy pomohl. To radši nastavit krk v opravdickém boji. Byl cvičen jako stíhač. Tak je teda bude stíhat. Nic jiného neuměl. Ne, nebude tady roznášet letáky. Tím Němcům žádnou újmu nezpůsobí. Stíhačkou ano. Doufal, že ano.

Musí rychle pryč. Dokud je ještě zmatek.

Do Polska? Bůhví, jak by ho tam přivítali. Velká slabá země mezi mlýnskými kameny dvou říší zla. Připadal by si, že leze přímo do pasti. Trojí dělení Polska. To si z hodin dějepisu dobře pamatoval.

Na Slovensko a přes nepřátelské Horthyho Maďarsko do Jugoslávie? A jak dál? To je příliš velká oklika.

Jediné světlo, které mohl zahlédnout v houstnoucím soumraku, rozprostírajícím se nad Evropou, leželo odtud na západ. Přece nepojede na západ východním směrem jako legionáři za první světové. Ne, půjde k cíli rovnou.

V cestě bylo ovšem Německo. Musí tedy projet Německem. Bylo to naprosto logické. Tentokrát se s otcem poprvé neradil. Oznámil mu, jak se rozhodl.

„A Německo přejedeš jak?“ zeptal se otec.

„Asi vlakem, jak jinak?“ odpověděl.

„Ještě to promysli. Většina lidí jezdí vlakem. To mají pod kontrolou. Zkus to po silnici. Tam je volněji. Zkontrolovat vagony je snadné. Honit jednotlivce, projíždějící krajinou na motorce, to není tak pravděpodobné. Krom toho nic takového neočekávají. Lepší drzé čelo, nežli poplužní dvůr, jak říkávala naše babička.“

Bez dalších slov sešli do kůlny na dvorek, kde stál tátův Indian. Robustní americká práce. Pečlivě ho zkontrolovali a sbalili pár náhradních dílů. Svíčky, kondenzátor, novou duši, aby se nezdržoval lepením. Do batůžku sušenky a láhev s vodou. Do kapsy tolik říšských marek, kolik se podařilo narychlo dát dohromady. Potom seděli hodinu nad mapami.

Matce to řekli až nakonec. Plakala, ale neprotestovala. Pořádně se nalékl a vyjel směr Mělník. Toho dne viděl rodiče naposledy.

Potkával menší vojenské kolony a jednotlivá auta. Největší problém mu zatím dělala jen nově zavedená jízda vpravo. Hranice byla hned za Liběchovem. Čerstvě instalovaná závora byla zvednutá a v improvizované boudě jeden německý policista, který neměl co na práci.

Ukázal mu československý pas. K němu měl připravenou krycí historku. Je technik, který pospíchá opravit do jedné děčínské továrny jakési porouchané zařízení, které tam nedávno dodali. Dokonce měl u sebe starý dopis s hlavičkou otcovy firmy. Datum souhlasilo, ale už ne měsíc. Doufal, že nenarazí na Němce, který by uměl české názvy měsíců.

Vůbec tohle povídání nepotřeboval. Policista neměl v prvních dnech po obsazení žádné instrukce. Pas byl platný a protektorátní doklady ještě neexistovaly. Úředník ctil úřední postup. Improvizovat podle nově vzniklé situace, to bylo jeho způsobu myšlení bytostně cizí. Vrátil mu pas a korektně zasalutoval.

Přání *Gute Reise* zaniklo v hlubokém burácení motoru Indiana, který kroužil zatačky údolím Kokořínska. Byl v Říši. Teď ještě, jak z ní zase ven. Na tuhle starost bylo ale ještě času dost.

Na tu cestu později vzpomínal nerad. Po několika hodinách jízdy poprvé zastavil, aby se napil a vymočil. Myslel, že už se nikdy nenarovná. Zadek ho pálil a ruce měl jako dřevěné. Navlečený byl dost, ale v chladném březnovém vzduchu mu přimrzal obličej. Chvillemi držel říditka jednou rukou a třel si nos, aby mu neupadl.

Motor pod ním pravidelně duněl. Cítil jeho sílu a měl pocit, jako by se na něj přenášela. Skoro jako ve stíhačce. Indian letěl poloprázdnými silnicemi a ochotně polykal kilometry. I když on by asi řekl míle, kdyby uměl mluvit. Byl stavěn na obrovské vzdálenosti. Evropa mu připadala směšně malá.

Přišla noc a svět se zmenšil do jediného kuželu nažloutlého světla. Silnice místy klouzala a špatně viděl na silniční ukazatele. Jen neza-bloudit, to nemohl potřebovat. Natankoval ještě za světla. Báł se, že by pak v noci nikde benzin nekoupil.

Nastalo kalné březnové ráno a v sedle se držel už jen silou vůle. Ra-ději nezastavoval, protože měl strach, že by celý ztuhlý znovu nenasedl. Posledních sto kilometrů.

Německý pohraniční policista na belgické hranici také neměl žádné instrukce týkající se Čechoslováků. Pas byl v pořádku a to jediné ho zajímalo. V novinách sice před pár dny četl, že Wehrmacht převzala ochranu nad zbytkem Československa, ale o cestovních dokladech se tam nepravilo nic a úřední pokyny dosud nedorazily.

V Belgii zastavil v prvním městečku. Našel malý hotel, ale neměl ani sílu se najíst. Padl na postel tak, jak byl a okamžitě usnul.

Prospal celý zbytek dne. Teprve večer se s leknutím probral, než se zorientoval, kde je. V pokoji bylo teplo a byl celý zpocený. Osprchoval se, oholil, přebytečné oblečení naházal do kouta a sešel dolů. Až teď do-

stal hlad jako vlk. Dal si postupně dvě večeře a zavolal si patrona, který nabídl ke konverzaci francouzštinu, vlámsštinu, němčinu a angličtinu. Vybral si angličtinu. Německy už ani slovo, říkal si.

Patron rychle souhlasil. Dohoda byla dílem okamžiku. Krásný zá-  
novní Indian za ještě jednu noc a stravu byla královská cena.

Motocykl mu byl už k ničemu. Byla by to pouze přítěž. Na další cestu potřeboval všechny hotové peníze, které mu zbyly. V Belgii se nechtěl zdržovat. Jeho cílem bylo hlavní město Francie. Nejbližší místo, kde mohl hledat cestu do armády.

Za okny vlaku rychle ubíhala plochá krajina Picardie. Seděl opřený v koutku kupé u okna a události posledních dnů mu běžely hlavou jako zrychlený film. Zatím měl štěstí. Koňskou dávku štěstí. A spoustu ho bude ještě potřebovat.

Vlak zaduněl na mostě přes řeku Oise a pikardské roviny vystřídala rovina Ile-de-France. Na obzoru se zakrátko vynořila Paříž.

Vystoupil na Gare du Nord a sehnal taxíka.

„*L'Ambassade de la République Tchecoslovaque*“. Prakticky jediné, co byl schopen francouzsky vypoítit. Vůbec netušil, kde to v Paříži je. To bude muset zjistit taxikář. Ten nezaváhal, kývl a vyrazil. Kličkoval městem tak, jako by tuhle trasu jel v poslední době víckrát, napadlo ho. Cesta netrvala dlouho.

Avenue Charles Floquet. Před velvyslanectvím vystoupil a vytáhl peníze. Taxikář je odmítl.

„*Bonne chance, monsieur!*“

Nerozuměl jednotlivým slovům, ale význam byl zřejmý z výrazu taxikářova obličeje.

„*Merci!*“ zavolal za ním, čímž vyčerpal veškerou svou francouzskou slovní zásobu. Neznalost francouzštiny bude problém, uvědomil si. Ale co. Nechystá se válčit slovy. Proto tedy zcela určitě nepřijel.

Na velvyslanectví zjistil základní věc, která mu od chvíle, kdy překročil belgickou hranici, dělala největší starost. Bylo to dobré. Velvyslanec Osuský svůj úřad Němcům nevydal. Zde bylo pořád ještě Československo.

Jeho válka mohla začít.